

628-1
XAN

Χανιά. Δύτος

27

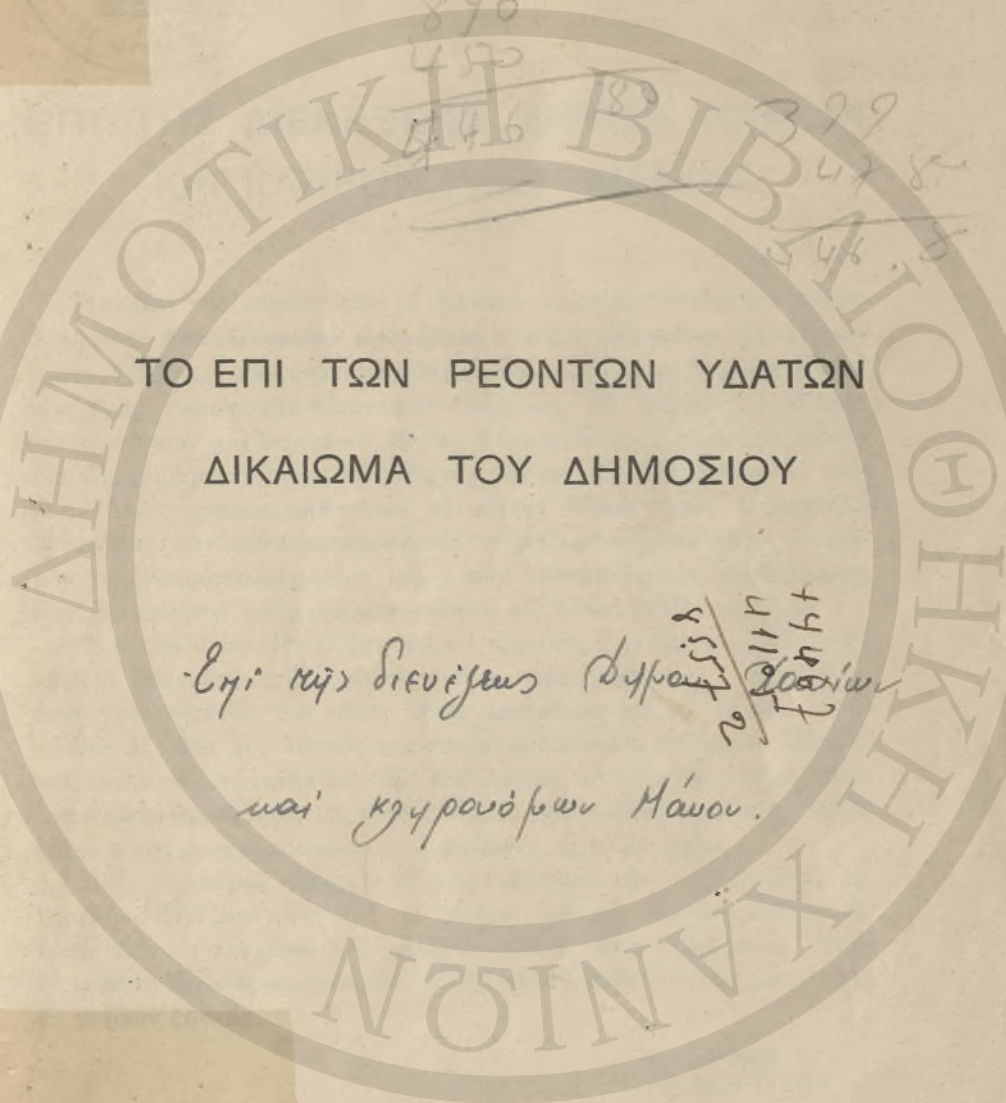
497.80
399

896 80

450

~~446~~

~~399~~
~~478~~
~~446~~

ΤΟ ΕΠΙ ΤΩΝ ΡΕΟΝΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Επι της Διεύσεως Συρρακίων
και Κρηνοφόρων Μάου.

628-1
XAN

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —

Αρ. αρθ. 106
Χρονολ. Εισαγ. 14-3-1954
Ειδικότης Ν. Σ. Ρ. Κ. Κ. Κ.
Αρθ. 628.1/CHA

ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΕΝΕΞΕΩΣ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ ΜΑΝΟΥ

[Δυνάμει τοῦ νόμου 2852 τὸ Κράτος παρεχώρησεν εἰς τὸν Δήμον Χανίων τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὑδραυλικῶν δυνάμεων τῶν ρεόντων ὑδάτων παρὰ τὸ χωρίον Ἀγυῖας Κυδωνίας πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Τὰ ὑδροηλεκτρικὰ ἔργα ἐπεραιώθησαν καὶ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἀπροσκόπτως ἡ λειτουργία αὐτῶν διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ὑδάτων τούτων. Οἱ κληρονόμοι ἐν τούτοις Μάνου χρησιμοποίησαντες τὰ ρέοντα ὕδατα πρὸς λειτουργίαν ὑδρομύλου τῶν κατεσκευασμένου εἰς κτῆμά των παρακωλύουν τὸν Δήμον νὰ χρησιμοποίησῃ μέγα μέρος τῶν ὑδάτων τούτων προβάλλοντες ἴδια δικαιώματα καὶ χρησιμοποιοῦντες τὰ ὕδατα δι' ἴδιαν χρῆσιν.

Ἐπὶ τῶν ἀαφυνέντων ζητημάτων ἐζητήθη ἡ γνώμη ἡμῶν διὰ τῶν κάτωθι ἐρωτημάτων. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις προεβλήθη καὶ ζήτημα ἀντισυνταγματικότητος τοῦ νόμου 2852 ἐρευνῶμεν καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο αὐτοτελῶς. Διὰ τῆς λύσεως τῆς συνταγματικότητος τοῦ νόμου λύονται καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα. Αἱ ἀπαντήσεις μας εἰς τὰ τεθέντα ἡμῖν ἐρωτήματα περιέχονται εἰς τὸ Α'. Μέρος τῆς παρούσης μελέτης, τὸ δὲ ζήτημα τῆς συνταγματικότητος ἐξετάζομεν εἰς τὸ Β. Μέρος.

Πρὶν ἐν τούτοις ἐλθῶμεν εἰς τὴν συζήτησιν τῶν καθ' ἕκαστον ζητημάτων ἐξετάζομεν γενικῶς τὸ ζήτημα, διὰ νὰ κατατοπισθῶμεν εὐκολώτερον εἰς τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὰ τεθέντα ἡμῖν ζητήματα. Οὕτω τὰ τεθέντα ἡμῖν ἐρωτήματα καὶ αἱ εἰς αὐτὰ ἀπαντήσεις ἔρχονται μετὰ τὸ γενικὸν ζήτημα.

Ι. Γ. ΗΛΙΑΚΗΣ
ΔΗΜ. ΒΕΡΓΙΤΣΗΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Α΄. ΓΕΝΙΚΑ

Κατὰ τὸν Νόμον 1379 τῆς 21 Ἀπριλίου 1918 ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς δυνάμεως τῶν ῥεόντων ὑδάτων δι' ἐγκαταστάσεις παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἀποτελεῖ αὐτοτελὲς ἐμπράγατον δικαίωμα, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ Δημόσιον (ἄρθρ. 1 καὶ 3).

Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ δικαιώματος τούτου, ὁ Νόμος ὁρίζει περαιτέρω, ὅτι, ἐὰν τὸ Δημόσιον λάβῃ ἀνάγκην νὰ κατασκευάσῃ ὀχετούς, ὑδατοφράκτας ἢ ἄλλα ἔργα διὰ τὴν περισυλλογὴν ἢ τὸν κανονισμόν τῆς ῥοῆς τῶν ὑδάτων καὶ ἐπὶ *ἀλλοτρίου ἀκόμῃ* ἐδάφους, *ὀφείλει* νὰ ἀνεχθῇ ταῦτα ὁ ἰδιώτης ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἐκ τῶν ἔργων τούτων βλάπτεται ἡ ἰδιοκτησία τούτου, τὸ Δημόσιον δύναται νὰ προβαίῃ εἰς ἀπαλλοτριώσεις λόγῳ δημοσίας ὠφελείας. Ὅπως ἐπίσης δύναται νὰ ἀπαλλοτριώσῃ καὶ τὰ ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑδάτων τυχόν δικαίωματα τρίτων, ἐὰν ταῦτα *βλάπτονται* ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ μνησθέντος ἐπραγματάτου δικαιώματος τοῦ Δημοσίου (ἄρθρ. 4 καὶ 3).

Ἐν τέλει ὁ Νόμος προβλέπει, ὅτι τὸ δικαίωμά του τοῦτο τὸ Δημόσιον δύναται καὶ νὰ παραχωρῇ εἰς τρίτους διὰ Νόμου εἰδικοῦ.

* *

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου τούτου τὸ Δημόσιον διὰ τοῦ νόμου 2852 τῆς 16ης Ἰουλίου 1922 παρεχώρησεν εἰδικῶς

εις τὸν Δήμον Χανίων ἀφ' ἑνὸς τὸ προνόμιον νὰ ἐγκαταστήσῃ δίκτυον διανομῆς ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος (ἄρθρ. 1) καὶ ἐξ ἄλλου τὸ προνόμιον νὰ χρησιμοποιήσῃ οὗτος πρὸς τοῦτο καὶ τὰς ὑδραυλικὰς δυνάμεις τῶν ὑδάτων τῶν ῥεόντων παρὰ τὸ χωρίον Ἀγυιὰ κατόνομαζομένων καὶ τῶν πηγῶν αὐτῶν, (ἄρθρ. 2), δηλαδὴ παραχωρεῖ εἰς τὸν Δήμον Χανίων τὸ αὐτοτελεῖς ἐμπράγματὸν αὐτοῦ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη *κεκτημένον* δυνάμει τοῦ προγενεστέρου 1379 Νόμου.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὁ Νόμος προσδιορίζει ἐπακριβῶς τὴν περιοχὴν τῶν ὑδάτων, τῶν ὁποίων τὴν ἐκμετάλλευσιν παραχωρεῖ, καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν ἀκόμη, ὀρίζων εἰδικῶς, ὅτι περιλαμβάνονται «*πάντα* τὰ ὄμβρια καὶ τὰ πηγαῖα ὕδατα τῶν πηγῶν, εἴτε ὑπαίθρου εἴτε ὑπογείως ῥέουσιν ἐντὸς τῆς περιφέρειας», ἀρκεῖ νὰ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὁπῶσδήποτε πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς δυνάμεως (ἄρθρ. 4).

Ἡ τοιαύτη παραχώρησις πρὸς τὸν Δήμον γίνεται «*ἀπὸ τοῦδε*» ἦτοι ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Νόμου, ἀμέσως, καὶ ἄνευ οἰασδήποτε ἐξαριήσεως (ἄρθρ. 2. τελ. ἐδάφ.), δι' ὄρισμένον ὅμως χρόνον προσδιοριζόμενον εἰς ἄρθρ. 6—8.

Μόνον ἓνα ἀνατρεπτικὸν ὄρον προσθέτει εἰς ἄρθρ. 3, ὅτι ἐὰν ἐντὸς τριετίας δὲν ἐξεύρη ὁ Δήμος τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια καὶ δὲν ἀρχίσῃ τὰ σχετικὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὑδάτων ἔργα, δύναται τὸ Δημόσιον νὰ ἄρῃ ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει τὰ προνόμια.

Οὕτω σαφῶς καθώρισεν ὁ Νόμος καὶ τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ παραχωρουμένου πρὸς τὸν Δήμον προνομιακοῦ δικαιώματος.

Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ Δήμος διὰ *παραχώρησεως* ἀποκτᾷ τὸ εἶδος τοῦ Νόμου 1379 ἱδρυμένον δικαίωμα τοῦ Δημοσίου,

ὑπηρεχόμενος εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, ἔχει βεβαίως καὶ ὅλα τὰ πρὸς προστασίαν αὐτοῦ προβλεπόμενα μέσα καὶ προνομίας.

Ἐν τούτοις, ἵνα μὴ χωρήσῃ οἰαδήποτε ἀμφιβολία περὶ αὐτῶν, ὁ Νόμος 2852 ἐπανάλαβεν, ὅτι πάντα τὰ ἔργα *ἀμφοτέρων* τῶν παραχωρήσεων θεωροῦνται ὡς ἔργα *δημοσίας ὠφελείας καὶ ἀνάγκης* καὶ τελοῦσιν ὑπὸ εἰδικὴν προστασίαν τοῦ Κράτους, ἐπιτρέπεται δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις (ἄρθρ. 16 καὶ 19).

Ἐν τούτοις μίαν κατηγορίαν δικαιωμάτων τρίτων προστατεύει εἰδικῶς ὁ Νόμος, ἐν ἣ περιπτώσει παραβλάπτονται ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ προνομίου τοῦ Δήμου. Καὶ εἶναι ταῦτα τὰ ἀσκούμενα ἤδη δικαιώματα *ἀρδεύσεως* καλλιεργούμενων γαιῶν, «ἅτινα παραμένουν ἄθικτα, περιοριζομένης μόνον τῆς σπατάλης» (ἄρθ. 11).

Προνοεῖ ἐπίσης καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπάρξεως δικαιωμάτων χρησιμοποίησεως τῶν ὑδάτων πρὸς παραγωγὴν κινητηρίου δυνάμεως καὶ ὀρίζει, ὅτι ἂν «τυχόν» ὑπάρχωσι τοιαῦτα δικαιώματα (φαίνεται δηλαδὴ ἀμφιβάλλων) καὶ παραβλάπτονται ἐκ τῆς ἐνασκήσεως τοῦ προνομίου, ὁ Δήμος ὑποχρεοῦται εἰς *ἀντικατάστασιν* τῆς ἀφαιρουμένης δυνάμεως τοῦ ὕδατος νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς τρίτους ἴσην ἠλεκτρικὴν δυνάμιν πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς λειτουργίας τῶν ἔργων των (ἄρθ. 10).

*
**

Δὲν ἀπέχει κατὰ τὰς βάσεις τοῦ Νόμου 1379 τὸ εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ἐκδοθὲν Νομοθ. Διάταγμα τῆς 20 Ἰουλίου 1923. Διότι καὶ κατ' αὐτὸ ἡ ἐκμετάλλεσις τῆς δυνάμεως τῶν ρεόντων ὑδάτων πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἀπο-

τελεῖ αὐτοτελὲς ἐμπράγματον δικαίωμα ἀνήκον εἰς τὸ Δημόσιον, ὅπερ δικαίωμα μόνον διὰ Νόμου παραχωρεῖται καὶ ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπεται ἀπαλλοτριώσεις δικαιωμάτων τρίτων. Σαφέστερον μάλιστα ὀρίζεται, ὅτι ἡ ἀπαλλοτριώσεις καὶ κατάληψις ἀλλοτρίου ἐδάφους ἀσκεῖται καὶ ὑπὲρ ιδιωτῶν ἀκόμη, ἐφ' ὅσον πρόκειται νὰ χορηγηθῇ ὑπ' αὐτῶν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα κατὰ 50)οο τουλάχιστον πρὸς Δημόσιον, Δήμον ἢ Κοινότητα.

Ἄρα ἡ πρὸς τὸν Δήμον Χανίων γενομένη παραχώρησις κατὰ τὰς βάσεις αὐτῆς δὲν προσκρούει οὔτε πρὸς τὸ μεταγενέστερον δίκαιον. Ἡ παραχώρησις αὐτὴ ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀποτελοῦσα προνόμιον τοῦ Δήμου διὰ Νόμου εἰδικοῦ παραχωρηθὲν, θὰ ἐχρειάζετο εἰδικὸν Νόμον, διὰ νὰ περιορισθῇ ἢ τροποποιηθῇ, ὁ ὁποῖος θὰ προέβλεπε καὶ περὶ τῶν ἐντεῦθεν ἀποζημιώσεων.

Ἐφ' ὅσον οὕτως ἔχουσιν αἱ κείμεναι διατάξεις, αἱ λύσεις αἵτινες δίδονται εἰς τὰ τιθέμενα ἐρωτήματα εἶναι οἱ ἐξῆς.

Β'. ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1ον ἐρώτημα.

Ἐ Δήμος Χανίων ἐρωτᾷ :

Δυνάμει τοῦ Νόμου 2852 (φύλλον Ἐφημερίδος Κυβερνήσεως 116 τοῦ 1922) ἔχει παραχωρηθῆ εἰς τὸν Δήμον Χανίων τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς χρήσεως τῶν ὑδάτων, τῶν ἐν Ἀγυιᾷ Κυδωνίας πηγῶν, πρὸς παραγωγὴν διὰ τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Διὰ τοῦ ἀρθρου 10 τοῦ Νόμου τούτου ὑποχρεοῦται ὁ Δήμος, ἐφ' ὅσον θίξῃ ὑφιστάμενα δικαιώματα τρίτων, νὰ παράσῃ αὐτοῖς ἠλεκτρικὴν δύνάμιν ἴσην πρὸς

τὴν παραγομένην διὰ τῶν ἐγκαταστάσεων τῶν τρίτων κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Νόμου.

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ Δήμου, ἡ θεσπιζομένη διὰ τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Νόμου 2852 ἀποτελεῖ αἴρεσιν, ἧς μὴ πληρωθείσης ὁ Δήμος δὲν δικαιούται νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ὑδάτων, ἢ ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν ἐνοχικοῦ δικαίου;

Ἀπαντῶμεν :

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ Δήμου νὰ ἐκτελέσῃ τὰ ἐν ἄρθρῳ 10 τοῦ 2852 νόμου ὀριζόμενα δὲν ἀποτελεῖ αἴρεσιν. Ρητῶς ὀρίζεται ἄνευ οἰασδῆποτε ἐξαρτήσεως (τελ. ἐδάφ.) τὸ χρονικὸν ὄριον, μέχρι τοῦ ὁποίου τὸ βραδύτερον πρέπει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὀφειλομένην μετατροπὴν ὁ Δήμος, ἥτοι «πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας τῶν ἰδικῶν του ἐν τῷ κτήματι ἐγκαταστάσεων». Προϋποτίθεται ἐπομένως σαφέστερα, ὅτι δύναται νὰ ἐκτελέσῃ ἐν τῷ μεταξὺ ἀκωλύτως ὁ Δήμος τὰ προκαταρκτικὰ ἐν γένει ἔργα, δι' ὧν θὰ διοχετεύσῃ τὸ ὕδωρ· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λειτουργήσουν αἱ ἐγκαταστάσεις του αὐταί, πρὶν ἢ προβῆ εἰς τὴν κατίλληλον ἐγκατάστασιν τῶν ἠλεκτρικῶν ἀγωγῶν καὶ τῶν ἔργων ἐν γένει τῆς μετατροπῆς, ὥστε νὰ μὴ ὑπολείπωνται ἢ μόνον ἡ λειτουργία αὐτῶν. Διότι εἰς ἐν καὶ μόνον ἀποβλέπει ὁ Νομοθέτης, νὰ μὴ διακοπῇ ἡ λειτουργία τῆς ἰδιωτικῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἅμα τῇ διακοπῇ τοῦ ὕδατος νὰ δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἡ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια. Ἡ ὑποχρέωσις τῆς μετατροπῆς τῆς κινητηρίου δυνάμεως ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Νόμου εἰς τὸν Δήμον, ἐὰν βλαβῇ *ἐκ τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἔκαμεν*, ἡ παραγωγή κινητηρίου δυνάμεως τρίτων, καὶ ἐκ τούτου καὶ μόνον τοῦ λόγου. Ἄν ὁ Δήμος δὲν εἶνε ἔτοιμος, ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὴν κινητήριον τῶν τρί-

των δυνάμιν, ἐν περιπτώσει μειώσεως ἢ διακοπῆς τῆς κινήσεως τῆς ἐργασίας τῶν τρίτων ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ δήμου ἀφαιρέσεως τοῦ ὕδατος οὗτοι δύνανται ἐν καὶ μόνον νὰ πράξωσιν νὰ ἀσκήσωσιν ἀγωγήν ἀποζημιώσεως διὰ τὴν μὴ παροχὴν ὑπὸ τοῦ Δήμου τῆς ἀναλόγου ἠλεκτρικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ὄφειλε νὰ παράσχη ἀμέσως.

* *
*

2ον ἐρώτημα

Ὁ Δήμος Χανίων ἐρωτᾷ :

Ὁ Δήμος θέλων νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ὑδάτων τῆς πηγῆς τῶν Βρυσιδίων, ἐπὶ μέρους τῶν ὁποίων ἰσχυρίζονται, ὅτι ἔχουν δικαίωμα οἱ κληρο. Μάνου νὰ χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν κίνησιν ἐνδὸς πιεστηρίου καὶ ἐνδὸς μύλου, προσέφερε τὸν κινήτηρα, διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ὑδραυλικῆς δυνάμεως δι' ἴσης ἠλεκτρικῆς : Τὸν ὠδήγησε ἕως τῆς θύρας τοῦ Ἐργοστασίου καὶ ἐδήλωσεν ὁ Δήμος πρὸς αὐτοὺς, ὅτι προσφέρει τὸν κινήτηρα, καὶ μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν δικαιωμάτων του, ἀναλαμβάνων τὴν ὑποχρέωσιν διὰ τὴν κίνησιν τῶν τοιούτων ἐγκαταστάσεων δι' ἠλεκτρικῆς δυνάμεως, συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 10 τοῦ Νόμου 2852. Οἱ κληρογόμοι Μάνου ἐκλείσαν τὴν θύραν, καὶ ἐδήλωσαν, ὅτι δὲν δέχονται. Ἐρωτᾶται τίνι νόμιμῳ τρόπῳ (οὐχὶ δικαστικῇ ἐπεμβάσει) ὁ Δήμος δύνανται νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ὑδάτων διότι αἱ ἐνταῦθα Ἀρχαὶ (Διοικητικαὶ—Εἰσαγγελικαὶ) ἀρνοῦνται νὰ τὸν ὑποστηρίξωσι. Πῶς θὰ ἐξαναγκισθῶνι τοῦτέστι οἱ κ.κ. Μάνοι νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων του εἰς τὸν Δήμον, ἀφοῦ τὰ ὕδατα εἶνε κρατικά, καὶ τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν ὑδάτων τῶν ἐν λόγῳ πηγῶν ἐχορηγήθη ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς τὸν Δήμον Χανίων.

Ἀπαντῶμεν :

Ἡ ὑπὸ τοῦ Δήμου ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ *χρησιμοποίησις* τῶν ὑδάτων τῶν πηγῶν, αἵτινες μνημονεύονται ἐν τῷ νόμῳ, εἶναι *ἀπόλυτον* δικαίωμα του οὐδαμῶθεν δεσμευόμενον, ἀφοῦ *ἅπαντα* τὰ ὕδατα ἀνεξαιρέτως τῷ παρεχωρήθησαν.

Ἡ ἄσκησις ἐν τούτοις ἐνὸς δικαιώματος ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ φέρῃ βλάβην εἰς δικαιώματα ἄλλων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὡς γνωστὸν, ἐπιβάλλεται τὸ ἐπικρατέστερον ἐπὶ ὑποχωρήσει τῶν ἄλλων.

Ἐνταῦθα τὸ ἐπικρατέστερον δὲν εἶναι τὸ δικαίωμα* τῶν τρίτων, διότι δὲν πρόκειται περὶ δουλείας ἐπὶ συνήθους ἰδιοκτησίας κοινοῦ δικαίου.

Ἐπικρατέστερον εἶναι προφανῶς τὸ δικαίωμα τοῦ Δήμου, διότι τοιοῦτο τὸ δημιουργεῖ ὁ Νόμος 1379 καὶ τοιοῦτο τὸ παραχωρεῖ ὁ Νόμος 1852, ὅπου ρητῶς ὡς *προνόμιον* πανταχοῦ ἀναφέρεται.

Ὁ αὐτὸς δὲ Νόμος 2852, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται ἡ σύστασις του καὶ ὅστις κανονίζει τὴν ἄσκησίν του, ρητῶς ἐν ἄρθρῳ 10 προβλέπει καὶ τὴν τυχὸν σύγκρουσίν του πρὸς δικαιώματα τρίτων ὁμοίου περιεχομένου καὶ ὀρίζει ἐν τῇ προνοίᾳ του καὶ πάσας τὰς συνεπείας, ὥστε νὰ μὴ χωρήσῃ οὐδεμία ἀμφιβολία περὶ τῶν ἐπερχομένων ἀποτελεσμάτων. «Ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ προνομίου τοῦ Δήμου» λέγει ὁ Νό-

---

*Λέγοντες *δικαίωμα* τὴν πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου χρῆσιν τοῦ ὕδατος πρὸς ἄρδευσιν ἢ κίνησιν πράττομεν τοῦτο, διὰ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν τιθεμένων ἡμῖν ζητημάτων. Ὅποια ἐν τούτοις εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ὅρου δικαίωμα προκειμένου περὶ τῆς χρήσεως ὀρέοντων ὑδάτων ἀναπτύσσεται εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἐν ᾧ ἐξετάζεται αὐτοτελῶς τὸ ζήτημα τῆς συνταγματικότητος τῶν νόμων 1379 καὶ 2582.

μος. Ὡστε δέχεται ἀναμφισβητήτως, ὅτι ὁ Δῆμος, ἀνεξαρτήτως οἰασδήποτε συγκρούσεως, *θὰ ἀσκήσῃ αὐτὸς τὸ δικαίωμα του* ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ὄχι ὁ τρίτος.

Τὰ δικαιώματα τῶν τρίτων κατὰ τὴν σιφῆ ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 10 ὑποχωροῦσι πρὸ τῆς ἀσκήσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Δήμου, ὁ ὁποῖος ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἐπιτάσσεται νὰ *ἀντικαταστήσῃ τὴν ὕδατικὴν* κινητήριον δύναμιν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀναλίσκει δι' ἴσης ποσότητος ἠλεκτρικῆς, διὰ νὰ ἐναρμονισθῇ πρὸς τὴν ἄσκησιν τῶν δικαιωμάτων του καὶ ἡ ἐργασία τῶν τρίτων*.

*Ἐκ τῶν διατάξεων ἀκριβῶς τούτων προκύπτει καὶ ἡ ἐξῆς περὶ τοῦ «*πράγματος*» ἀντίληψις τοῦ Νόμου ἐν προκειμένῳ.

Ὁ Νόμος δηλαδὴ 1379 ἰδρύσας νέον καὶ αὐτοτελὲς ἐμπράγατον δικαίωμα ἐθεώρησεν ὡς *πρᾶγμα* (res) οὐχὶ τὸ «ρέον ὕδωρ», τὸ ὁποῖον δέχεται ἐξακολουθοῦν «*ὡς κοινὸν τοῖς πᾶσι*», καθ' ὃ ἀσύλληπτον καὶ ἀνεπίδεκτον ἰδιοκτησίας, ἀλλὰ μόνον ὠρισμένην αὐτοῦ ἰδιότητα, τὴν «*δύναμιν*» *τὸν πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας*, τὴν ὁποίαν καὶ μόνην θεωρεῖ ὡς τὸ «ἀντικείμενον» τοῦ νέου ἐμπραγμάτου δικαιώματος, «*διακρίνων*» αὐτὴν ἐκ τῶν ἄλλων τοῦ ὕδατος ἰδιοτήτων, τὸ δὲ ρέον ὕδωρ θεωρεῖται μόνον ὡς ἡ παραγωγὸς οὐτοῦ αἰτία καὶ ὁ φορεὺς ὁ ἐγκλείων τὸ «ἀντικείμενον»· μετὰ δὲ τὴν εἰς ὠρισμένην στιγμὴν καὶ εἰς ὠρισμένον μέρος ἀπόδοσιν τῆς δυνάμεως ταύτης, ἀπομένει πάλιν ἐλεύθερον ὡς κοινὸν τοῖς πᾶσιν ἀγαθόν. Ἐφ' ὅσον ὅμως δι' αὐτοῦ εἰς οἰανδήποτε *ἄλλην στιγμὴν* καὶ *τόπον* δημιουργεῖται πάλιν δύναμις ἠλεκτροπαραγωγῆς, πάλιν ἡ δύναμις αὕτη ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἐμπραγμάτου δικαιώματος, τοῦ ὁποίου δικαιοῦχος ἴpsō jure εἶναι πάντοτε τὸ Δημόσιον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξεχώρησε διὰ νόμου εἰς τρίτον ὠρισμένην ποσότητα αὐτοῦ, εἰς ὠρισμένον τόπον καὶ δι' ὠρισμένον χρόνον.

Τὸ «ἀντικείμενον» τοῦτο κατὰ τε τοὺς γενικοὺς περὶ πραγμάτων κανόνας καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῶν μνησθέντων νόμων εἶναι 1ον) «ἀναλωτὸν» 2ον) «*διαιρετὸν*» 3ον) «ἀντικαταστατὸν».

Κατὰ συνέπειαν αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 10, δι' ὧν ἐπιδιώκεται νὰ ἀποφευχθῇ ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωσις, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐξακολουθήσις τῆς κινήσεως τῶν ἰδιωτικῶν βιομηχανιῶν, δὲν εἶναι παντάπασι ἀντισυνεγματοικαί, διότι δι' αὐτῶν ἀκριβῶς ἀποκλείεται ἡ ἀπαλλοτρίωσις. Ἡ ἀντικατάστασις τῆς ὕδατικῆς ἐνεργείας διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας δὲν εἶναι ἀπαλλοτρίωσις

3ον ερώτημα

Ὁ Δήμος ἐρωτᾷ :

Ὁ Δήμος Χανλῶν ποιοῦμενος χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων του, δυνάμει τοῦ ἄνω Νόμου καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα τῆς 17)20 Ἰουλίου 1925 «περὶ ἐκμεταλλεύσεως

ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ πράγματος ἀντικαταστατοῦ, <τῆς κινητηρίου δυνάμεως>, καὶ ὁ τρίτος ἔχει καὶ εἰς τὴν δευτέραν περιπτώσιν τὴν αὐτὴν δυνάμιν νὰ χρησιμοποιήσῃ, ὅπως καὶ εἰς τὴν πρώτην, ἀρκεῖ, ὅτι εἶναι ποσοτικῶς ἴση πρὸς ἐκείνην, διότι ἐπὶ τῶν ἀντικαταστατῶν πραγμάτων ἡ ποιότης καὶ ἡ πρῶτης μόνον ἀντικειμενικῶς ἐξετάζονται, εἶναι δὲ ἀδιάφορον τὸ τε πρόσωπον, τὸ ὁποῖον θὰ διαθῆσῃ, ὅπως καὶ τὰ μέσα καὶ ὁ τρόπος, δι' ὧν θὰ κομίσῃ τὴν *πρέπουσαν* ποσότητα εἰς τὸν δικαιούχον. Ἐπίσης εἶναι ἀδιάφορον, ἂν ἡ κινητήριος ἐνταῦθα δυνάμις ἀρύεται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ πλίντοντος ὕδατος ἢ ἐκ τοῦ ἐξ αὐτοῦ παραγομένου ἠλεκτρισμοῦ.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ τυπικὴ διαχείρισις τοῦ ζητήματος ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἀκόλουθος. Ὁ Δήμος ἀσκῶν τὰ ἐκ τοῦ Νόμου δικαιώματά του ἠδύνατο κατὰ τὰ ἐκτεθέντα νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαιτουμένων προκαταρκτικῶν ἔργων διὰ τὴν παροχέτευσιν τοῦ ὕδατος, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 9.—

Ἐπὶ τῇ διαμαρτυρίᾳ τῶν ἀντιδίκων του, ὅτι βλάπτονται τὰ δικαιώματά των ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως ἀφαιρέσεως τοῦ ὕδατος ὀφείλει νὰ ἀναικοινώσῃ εἰς αὐτοὺς, ὅτι προσφέρεται νὰ προβῇ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 10 προβλεπομένην ἀντικατάστασιν δι' ἴσης κινητηρίου ἠλεκτρικῆς δυνάμεως, προβαίνων συγχρόνως εἰς τὰς σχετικὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας, ὥστε νὰ γίνεται δυνατὴ ἡ παροχὴ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, διὰ νὰ εἶνε δυνατόν νὰ μετατραπῇ τὸ μέσον τῆς παροχῆς τῆς δυνάμεως ἀπὸ ὑδραυλικὸν εἰς ἠλεκτρικὸν ἀνευ διακοπῆς τῆς κινήσεως. Διότι κατὰ ρητὴν διάταξιν πάντα ταῦτα πρέπει νὰ γίνωσι πρὸ τῆς ἐναρξέως τῆς λειτουργίας τῶν ἐγκαταστάσεων, δι' ὧν θὰ ἀφαιρεθῇ ὑπὸ τοῦ Δήμου τὸ κινεῖν ὕδωρ πρὸς χρησιμοποίησιν, διὰ τὴν ἠλεκτρικὴν παραγωγὴν.

Ἐὰν ὅμως διὰ τὴν <συντέλεσιν> τῆς μετατροπῆς χρειάζεται συμπράξις τυχόν καὶ τοῦ ιδιώτου, οὗτος δὲ ἀδικαιολογητῶς ἀρνεῖται νὰ συμπράξῃ ἢ διὰ θετικῶν του πράξεων ἐμποδίζει τὸν Δήμον νὰ ἀποπερατώσῃ τὰ ἔργα τῆς μετατροπῆς, ὁ Δήμος δὲν ἔχει ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν τρίτον διὰ τὴν μὴ παροχὴν τῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως καὶ περιορίζεται εἰς τὴν σχετικὴν δηλώσιν του (ὁ τρίτος ἐξ ἰδίου ἀμαρτήματος ζημιούμενος οὐ δοκεῖ ζημιουῖσθαι), ἐφόσον ἐπετέλεσε τὰ καθ' ἑαυτὸν.

Αἱ τυπικαὶ αὐταὶ νομικαὶ πράξεις γίνονται κατὰ τοὺς συνηθεῖς τυποὺς ἐξωδίκων νομικῶν πράξεων.

τῆς δυνάμεως τῶν θεόντων ὑδάτων, καὶ ἰδίως τὸ ἄρθρον 5, διωχέτευσεν εἰς τὰς δημοτικὰς ἐγκαταστάσεις ἀνάλογον ποσότητα ὑδατος, ἀφοῦ ἀφῆκεν τὴν ποσότητα, ἣτις ἀπητεῖτο διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐγκαταστάσεων τῶν κ. κ. Μάνου κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Τμηματάρχου τῆς Συγκοινωνίας κ. Βλαχοπούλου, καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι δέχεται τὸν πειραματισμόν. Ἐρωτᾶται ἦτο νόμιμος ἡ ἐνέργεια τοῦ Δήμου; (Ἄτυχῶς ὁ Εἰσαγγελεὺς τῶν Πρωτοδικῶν Χανίων, κ. Π. Ἀργυρόπουλος, ἐχαρακτήρισεν αὐτοδικίαν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Δήμου ἐμμέσως, καὶ ἔλαβε προσωρινὰ μέτρα καὶ ἐπανέφερε τὰ πράγματα εἰς τὴν πρωτέραν τῶν θέσιν).

Ἄπαντῶμεν

Ὁ Δήμος δικαιούμενος νὰ κάμῃ ἐξ ὀλοκλήρου χρῆσιν τῶν ὀνομαζομένων πηγῶν, δύναται νὰ χρησιμοποίησιν καὶ μέρος μόνον τῶν ὑδάτων ἀκωλύτως. Τὸ ζήτημα εἶναι πραγματικόν, ἐὰν ἡ ἀπομένουσα ποσότης ἀρκεῖ διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἰδιωτικῶν ἔργων. Ἐὰν ὅμως δὲν ἐπαρκῆ διὰ τὴν ἰδιωτικὴν ἐργασίαν, θὰ σταματήσωσιν αἱ ἐργασίαι καὶ θὰ προκύψωσι ζητήματα ἀποζημιώσεων, ὡς ἀνωτέρω, ἐὰν δὲν παρασχεθῆ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα εἰς ἀντικατάστασιν τῆς ὑδατίνης κινητηρίου δυνάμεως.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ Δήμου εἶναι ἀπολύτως νόμιμος, ἀφοῦ γίνεται ἄσκησις ἰδίου δικαιώματος καὶ οὐδαμῶς συντρέχουσιν οἱ ὄροι τῆς αὐτοδικίας (qui suo jure utitur nemini facit injuriam). Ἄλλως τε ρητῶς καὶ ὁ Νόμος 1379 καὶ τὸ Ν. Δ. (ἄρθρ. 3 παρ. 2) ὀρίζουσιν, ὅτι τὸ Δημόσιον, (συνεπῶς καὶ ὁ Δήμος) δύναται νὰ προβαίνωσιν εἰς κατασκευὴν ὀχετῶν, ὑδατοφραγμάτων καὶ ἄλλων σχετικῶν ἔργων ἐπὶ ἀλλοτρίου ἐδάφους, ἄνευ ἀποζημιώσεως τοῦ ἰδιοκτῆτου, «ὑποχρεομένου νὰ ἀνεχθῆ» τὴν κατασκευὴν τῶν ἔργων. Ἐνῶ ἀντιθέ-

τως ὁ τρίτος παρεμποδίζων τὴν ἐκτέλεσιν τούτων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του, διαπραττει προφανῶς τὸ ἀδίκημα τῆς αὐτοδικίας καὶ ἐὰν βλάβη ταῦτα ἐκτελεσθέντα, τιμωρεῖται καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρ. 16 τοῦ 2852 Νόμου.

4ον ἐρώτημα

Ὁ Δήμος Χανίων ἐρωτᾷ :

Ἐφοῦ ὁ Δήμος συνεμορφώθη πρὸς τὴν προσφορὰν τῆς ὑποχρεώσεώς του, ἣν ἔχει ἀπὸ τὸ ἀρθρ. 10 τοῦ Νόμου 2852, δύναται ἀκωλύτως νὰ καταλάβῃ τὰ ὕδατα, χρώμενος τῶν δικαιωμάτων του, τῶν παραχωρηθέντων αὐτῷ ἀπὸ τὸν Νόμον 2852 ; (Ὡς συμβαίνει κατὰ τὴν διαδικασίαν τῶν ἀπαλλοτριώσεων).

Ἀπαντῶμεν

Ὁ Δήμος καταλαμβάνων τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια προβλέπει ὁ ρηθεὶς Νόμος δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδεμιᾶς διαδικασίας διότι ὁ παραγωγικὸς τῶν δικαιωμάτων τούτων Νόμος οὐδεμίαν προκαταρκτικὴν διαδικασίαν προβλέπει. Τὸ Δημόσιον παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν πᾶν ὅ,τι δικαίωμα εἶχε καὶ ἠδύνατο νὰ τοῦ παραχωρήσῃ.

Κατὰ ρητὰς διατάξεις δὲ τοῦ τε Νόμου 1379 καὶ τοῦ Ν.Δ. τὸ Δημόσιον ἔχει πλὴν τῶν ἄλλων προνομιῶν καὶ τὰ τακτικὰ ἔνδικα μέσα, δι' ὧν προστατεύεται καὶ τὸ ἐμπράγατον δικαίωμα τῆς κυριότητος. (Νόμος (1379 (ἀρ. 5) Ν.Δ. (ἀρ. 1).

Δὲν χρειάζεται δὲ οὔτε ἡ διαδικασία τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως, διότι, ὡς ἐξετέθη, δὲν λαμβάνει χώραν ἀπαλλοτριώσις δικαίωματος. Διατάσσεται μόνον ἀντικατάστασις ἴσης ποιότητος καὶ ποσότητος «πράγματος».

5ον ἐρώτημα

Δῆμος Χανίων ἐρωτᾷ :

Ἡ λέξις «ἀσκούμενα» τοῦ ἀρθρο. 10 τοῦ Νόμου 2852 ἐννοεῖ τὰ γεγεννημένα δικαιώματα δουλείας δυνάμει τίτλων ἢ τὴν πραγματικὴν ἄσκησιν τῆς χρήσεως κατὰ τὸν χρόνον τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Νόμου ; Καὶ τοῦτο, διότι κατὰ τὸν χρόνον τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Νόμου ἐν ἐλειτούργει τὸ Ἔργοστάσιον τῶν κ. κ. Μάνου. Οἱ τίτλοι των δὲν ἀναφέρουν ἀγορὰν μύλων, μετὰ τοῦ πρὸς κίνησιν αὐτῶν χρησιμεύοντος ὕδατος, ὡς εἶνε δὲ ἐξηκριβωμένοι ἀπὸ τὸ 1917—1928 δὲν ἐλειτούργησε τὸ κατὰστημα τῶν κ. κ. Μάνων.

Ἀπάντησις

Αἱ διατάξεις τοῦ ἀρθρου 10 εἶναι κατηγορηματικά. Διὰ νὰ ὑποβληθῇ ὁ Δῆμος εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἀρθρου προβλεπομένας ὑποχρεώσεις πρέπει α) νὰ ὑπάρχωσι «δικαιώματα» κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀστικοῦ Δικαίου καὶ ὄχι ἀπλῶς ὑδροληψία, τὴν ὁποίαν οἰοιδήποτε τινὲς θὰ ἠδύναντο νὰ διενεργῶσι ἐκ τοῦ ῥέοντος ὕδατος πρὸς χρῆσιν καὶ παραγωγὴν κινητηρίου δυνάμεως. Ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως τῶν δικαιωμάτων τούτων καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν βαρύνει κατὰ τὰς κοινὰς διατάξεις τὸν προβάλλοντα τὰ δικαιώματα ἀντίδικον.

Ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ Νόμος φαίνεται ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιούτων δικαιωμάτων. Δι' αὐτὸ καὶ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν «τυχὸν», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν πρᾶττει προκειμένου περὶ τῶν ἐν ἀρθρω 11 ὀνομαζομένων δικαιωμάτων ἀρδεύσεως.

Δεδομένου δὲ ὄντος, ὅτι κατὰ τὰς μέχρι τοῦ νόμου δια-

τάξεις τὸ ὕδωρ εἶναι κοινὸν τοῖς πᾶσιν ἀγαθόν, ἀνεπί-
δεκτον ἐπομένως ἰδιοκτησίας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ἐπ'
αὐτοῦ δικαίωμα ἐν τῇ σιενῇ ἐννοία τοῦ ὕδρου, «δικαίωμα πε-
ριουσιακὸν», ἀλλὰ μόνον ἐν ἣ ἐννοία νοεῖται καὶ διὰ τὰ
λοιπὰ κοινόχρηστα πράγματα, ἥτοι μόνον ὠρισμένου μέτρου
ἐννομος ἀπόλαυσις. (ἀνεπίδεκτος χρηματικῆς ἐκτιμήσεως), κατὰ
τοῦτο καὶ μόνον ἀναγνωριζομένη ὑπὲρ τοῦ ἀπολαμβάνοντος
καθ' ὅσον καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἔχει μεγαλυτέραν τούτου ἐξουσίαν
ἐπὶ τοῦ ὑπὸ ἀπόλαυσιν πράγματος πρὸς ἀποφυγὴν καὶ μόνον
συγκρούσεως, χάριν τῆς δημοσίας τάξεως

Διὰ τοῦτο καὶ ἂν οἱ ἀντίδικοι, δὲν ἀπεδείκνυον «δικαίωμα
περιουσίας» ἐπὶ τοῦ προκειμένου, θὰ ἐπροστατεύοντο οὐχ'
ἥττον διὰ τὸν λόγον, ὅτι εὐρέθησαν ἀπολαμβάνοντες τὴν
δύναμιν τοῦ ὕδατος ὕδατος, ὅπως προστατεύονται οἱ τοῦ
ἄρθρ. 11 δικαιοῦχοι ἀρδεύσεως, *ἐὰν τὰ πράγματα δὲν με-
τεβάλλοντο ὡς πρὸς τὴν κινήτηριον δύναμιν*. Ἀλλὰ τώρα
οὐδὲν ἀπολύτως ἐνδικὸν μέσον δύναται νὰ ἐπικαλεσθῶσιν,
ἐὰν δὲν ἔχωσι κεκτημένον περιουσιακὸν δικαίωμα, διότι ἡ
χρησιμοποίησις τοῦ ὕδατος πρὸς ἠλεκτροπαραγωγὴν ἔπαυσε
νὰ εἶναι κοινῆς χρήσεως. ἀποτελέσασα νέον ἐμπράγατον δι-
καίωμα τοῦ Δημοσίου, ἐνῶ ἡ χρῆσις πρὸς ἀρδευσιν ἐξακο-
λουθεῖ κοινόχρηστος.

Πρέπει ἐπίσης τὰ δικαιώματα τῶν τρίτων νὰ *ἀσκοῦνται*
κατὰ τὴν παραχώρησιν τοῦ προνομίου πρὸς τὸν Δῆμον, διότι
μόνον κατὰ τὸ μέτρον τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως θὰ κανονισθῇ
καὶ ἡ χορηγητέα ἠλεκτρικὴ δύναμις, ἥτις θὰ εἶναι ἐπομένως
ἴση τῷ μηδενί, ἐὰν οὐδεμία ἀσκήσις ἐγένετο τότε. Τοσοῦτω
μᾶλλον ἐξετάζεται ἡ πραγματικὴ κατάστασις, καθ' ὅσον πιθα-
νώτατα πρόκειται οὐχὶ κυριολεκτικῶς περὶ δικαιώματος περι-

ουσίας, ἀλλὰ περὶ ἀπολαύσεως κοινοχρήστου πράγματος.

Κατηγορηματικώτατα ἄλλως τε τὸ αὐτὸ ἄρθρον ὀρίζει, ὅτι ἡ παρασχετέα ὑπὸ τοῦ Δήμου «*ἠλεκτρικὴ δύναμις καὶ ἐνέργεια* εἶναι ἴση πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε χρησιμοποιουμένην ὑπὸ ἐκείνων ὑδραυλικήν» καὶ, περαιτέρω, «πρὸς ἐξακολουθήσιν τῆς *ιδίας* κανονικῆς λειτουργίας τῶν *ὑφισταμένων ἐγκαταστάσεων* καὶ ἔργων». Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, τὸ Κράτος ἐπιθυμεῖ νὰ δώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα εἰς τὸν Δήμον, τὸν *δικαιοῦχον* τοῦ *ἐμπραγμάτου δικαιώματος*. Καὶ τὴν μὲν δύναμιν τοῦ ῥέοντος ὕδατος, ἣτις τῷ ἀνήκει, ἐκ τοῦ Νόμου 1379 τοῦ 1918, μεταβιβάζει ἀπεριορίστως, τὰ δὲ *ιδιωτικὰ δίκαια*, εἴτε περιουσιακὰ εἴτε μὴ, τὰ δεσμεύει ἀπολύτως, εἰς ἣν θέσιν τὰ εὐρίσκει τὴν στιγμὴν τῆς ἐκδόσεώς του, σεβόμενος μὲν τὴν ὑπάρχουσαν κατάστασιν, ἐφ' ὅσον *νομίμως* ἰδρῦθη, ἀλλὰ μὴ ἐπιτρέπων τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς.

6ον ἐρώτημα

Ὁ Δήμος Χανίων ἐρωτᾷ :

Οἱ κ. κ. Μάνοι, ἐγκατέστησαν τὸν Μάρτιον τοῦ 1928 νέον ὑδροστρόβιλον 65 ἵππων καὶ διωχέτευσαν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὑδάτων τὸ 1926 διὰ νὰ δημιουργήσουν νέα δικαιώματα. Ἐρωτᾶται, εἶχον τοιοῦτον δικαίωμα, ἐφ' ὅσον δὲν ἔτυχον προνομίου, ὡς διατάσσει τὸ Ν. Α. τῆς 17 Ἰουλίου 1923 περὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ῥεόντων ὑδάτων; *Νομίμως* λειτουργεῖ τὸ Ἐργοστάσιον τῶν κ. κ. Μάννου, πλουτισθὲν διὰ νέων μηχανημάτων ἀνευ ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου; Ἡ τοιαυτὴ πράξις φέρει τὸν χαρακτήρα τῆς αὐτοδικίας;

Ἀπαντῶμεν

Ἄνάλογος πρὸς τὴν εἰς τὸ 5ον ἐρώτημα εἶνε καὶ ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ 6ον ἐρώτημα. Ὁ Δῆμος ὑποχρέωσιν ἔχει νὰ δώσῃ κινητήριον ἠλεκτρικὴν δύναμιν τόσῃν ὅσην μετεχειρίζοντο οἱ κληρονόμοι Μ. κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Νόμου 2832 διὰ τὰς τότε ἐγκαταστάσεις των καὶ διὰ τὴν *ἐξακολούθησίν* των.

Ἡ ἕδρασις νεωτέρων ἐγκαταστάσεων δὲν ἀφορᾷ τὸν Δῆμον, οὔτε γεννᾶται ἐξ αὐτῶν οὐδεμία ὑποχρέωσις διὰ τοῦτον, ἐὰν διὰ τῆς παροχευέσεως τῶν ὑδάτων, τὰ ὁποῖα χρειάζεται οὗτος καὶ τῶν ὁποίων ἡ ὑδραυλικὴ δύναμις ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτὸν, στερηθῶσι τῆς κινητηρίου των δυνάμεως ἐγκαταστάσεις μὴ περιλαμβανόμεναι εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Νόμου.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Συνταγματικότης τοῦ νόμου 2852.

Προεβλήθη, ὅτι ὁ Νόμος 2852 εἶναι ἀντισυνταγματικὸς ὡς προσβάλλων κεκτημένον δικαίωμα.

Πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τούτου πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι ὁ νόμος 2852 εἶνε τέκνον τοῦ νόμου 1379 καὶ πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ὀρθῆς λύσεως δέον νὰ ἐρμηνεύσωμεν ἐν συνδυασμῷ τοὺς δύο τούτους νόμους. Καὶ πρωτίστως πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ὁποῖα τις ἦτον ἡ πρὸ τῶν νόμων τούτων κατάστασις, τὴν ὁποίαν οἱ νόμοι οὗτοι ἐρρῦθμισαν.

Διὰ τὰ εἶνε ἀντισυνταγματικοὶ οἱ ἀνωτέρω νόμοι, θὰ ἔπρεπε νὰ προσβάλλουν κεκτημένα δικαίωματα. Διὰ τὰ ἴδωμεν δέ, ἂν ὑπάρχῃ κεκτημένον δικαίωμα, πρέπει νὰ ἴδωμεν, ἂν ἐγεννήθη καὶ πῶς ἐγεννήθη τοιοῦτο δικαίωμα. Καὶ εἶνε γνωστόν, ὅτι τὰ δικαίωματα δημιουργοῦνται διὰ τοῦ ἐξ ἀντικειμένου δικαίου, πηγὴ τοῦ ὁποίου προπάντων εἶνε οἱ νόμοι.

*
**

Καὶ ἐν πρώτοις ἄς ἴδωμεν ὅποια τις ἦτον ἢ πρὸ τοῦ νόμου 1379 κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐρρύθμισεν ὁ νόμος οὗτος. Ὡς φαίνεται, ὁ νόμος οὗτος ρυθμίζει μίαν ιδιότητα τῶν *ρεόντων ὑδάτων*. Χρήσιμον ἐπομένως εἶνε νὰ ἴδωμεν τί πρὸ τοῦ νόμου τούτου περὶ *ρεόντων ὑδάτων* ἐκράτει. Καὶ εἶνε γνωστόν, ὅτι κατὰ τὰ περὶ τῶν *ρεόντων ὑδάτων* κρατοῦντα τὸ ὕδωρ ὡς ἐκ τῆς *φύσεως αὐτοῦ* δὲν εἶναι ἀντικείμενον τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίας, κατὰ δὲ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον συμπαρατίθεται μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κοινῶν τοῖς πᾶσι πραγμάτων καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ *ρεόντος ὕδατος* δὲν διαπράττεται κλοπὴ. (ιδὲ Γενικ. Ἀρχαῖς Κρασσᾶ 127, Οἰκονομίδης Γεν. Ἀρχαῖς 26 β). Ἄλλ' ἂν τὸ *ρέον ὕδωρ* ὡς ἐκ τῆς *φύσεως αὐτοῦ* δὲν δεσπόζεται, οὐχ ἦττον ἐπιτρέπεται ἢ χρῆσις καὶ ἀπόλαυσις αὐτοῦ ὡς καὶ ὄλων τῶν ἄλλων τῆς κοινῆς χρήσεως πραγμάτων. Εἶνε μὲν δυνατὸν νὰ συστηθῇ δικαίωμα χρήσεως ἐπὶ τοῦ *ρεόντος ὕδατος*, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ *ρεόντος ὕδατος*, ἀλλ' ἐπὶ τῆς πηγῆς ἢ τοῦ ποταμοῦ καὶ συνιστᾶται μόνον τῇ συναινέσει τοῦ κυρίου τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ πηγάζει τὸ ὕδωρ (Κρασσᾶ Γεν. Ἀρχαῖς § 128). Διὰ

τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ ὁ νόμος περὶ διακρίσεως κτημάτων ὡς πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν, οὐδαμοῦ ἀναφέρει τὸ ρέον ὕδωρ, ἀλλ οὐδὲ μεταξὺ τῶν κτημάτων ὡς παρακολούθημα τούτων οὐδαμοῦ ἀναφέρεται ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ. Παρόμοιαι εἶναι καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Κρητικοῦ ἀστικοῦ κώδικος. Ἐπομένως πρὸ τοῦ 1918, ὅτε ἐδημοσιεύθη ὁ νόμος 1379, τὸ ρέον ὕδωρ ἀπετέλει μίαν *ἀδέσποτον κατάστασιν** τὴν ὅποιαν ἀπελάμβανον πάντες, χωρὶς κανεὶς νὰ ἀποκτῇ ἀποκλειστικὸν ἐπ' αὐτῆς δικαίωμα. Μίαν ιδιότητα τῆς ἀδεσπότου ταύτης καταστάσεως κατέστησεν αὐτοτελὲς ἐμπράγματον δικαίωμα τὸ πρῶτον ὁ νόμος 1379, ὥρισε δέ, ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Δημόσιον (ἄρθρ. 3) καὶ προστατεύεται δι' ὧν καὶ ἡ κυριότης ἐνδίκων μέσων (ἄρθρ. 5). Ὁρίσεν ἐπίσης,

* Ὁ νόμος 1379 ὁρίζει ἐν ἄρθρῳ 3, ὅτι ἐὰν ἐπὶ ὑδάτων ὑφίστανται κεκτημένα ἰδιωτικὰ δικαιώματα παραβλαπτόμενα ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 1 ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ Δημοσίου, δικαιούται νὰ ἀπαλοτριώσῃ αὐτὰ λόγῳ δημοσίας ὠφελείας. Ὁμιλῶν ὁ νόμος περὶ ὑφισταμένων δικαιωμάτων δὲν ἐννοεῖ προδήλως περὶ δικαιωμάτων ἐπὶ τῶν ρεόντων ὑδάτων, διότι εἶναι ἀκατανόητα τοιοῦτα δικαιώματα. Δικαιώματα ἐπὶ ρεόντων ὑδάτων δύνανται νὰ ἐννοηθοῦν μόνον ὑπὸ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἐννοίαν καὶ εἰς μίαν μόνον περίπτωσιν καὶ αὕτη εἶναι, ὅταν ὁ κύριος τοῦ ἄνω ἀγροῦ, ἐξ οὗ πηγάζει τὸ ὕδωρ ἔχει ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἐκτρέψῃ τὸν ῥοὺν τοῦ ὕδατος καὶ νὰ τὸ ἀφίγῃ νὰ ῥέῃ ἐπὶ τοῦ κάτω ἀγροῦ, εἰς ὃν δουλεύει διὰ τοῦτο ὁ ἄνω ἀγρός. Ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ῥέον ἐπὶ τοῦ κάτω ἀγροῦ εἶναι κοινόχρηστον πρᾶγμα καὶ ὡς τοιοῦτον τὸ ἐρεῦθμισεν ὁ νόμος 1379. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ νόμος ἔκαμε μίαν ἐπιφύλαξιν διὰ τὴν *τυχὸν* περίστασιν ὑπάρξεως κεκτημένων δικαιωμάτων. Ἄλλως τε εἶναι ἐνδεχόμενον, προκειμένου νὰ χρησιμοποιηθῇ ῥέον ὕδωρ νὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ αὐτὴ ἡ πηγὴ, ἐξ ἧς ἐκπηγάξει τὸ ὕδωρ. Ἐπὶ τῆς πηγῆς δὲ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐμπράγματον δικαίωμα.

Ἐν προκειμένῳ περὶ τῶν ὑδάτων Ἀγυῖας δὲν ὑπάρχει ζήτημα. Τὰ ὕδατα Ἀγυῖας ἀποτελοῦν δημόσιον ποταμόν, διότι ὁ ποταμὸς οὗτος δύναται νὰ καταστῇ πλώϊμος διὰ ξύλων ἢ σχεδίας. Τοιοῦτος δὲ ποταμὸς καὶ κατὰ τὸ Κρητικὸν Ἀστικὸν κώδικα καὶ κατὰ τὸν περὶ διακρίσεως τῶν κτημάτων νόμον εἶναι δημόσιος.

ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ οὔδεις ἰδιώτης ἄνευ παραχώρησεως τοῦ Δημοσίου, ἡ δὲ παραχώρησις αὕτη δὲν δύναται νὰ γίνῃ εἰ μὴ διὰ νόμου (ἄρθρ. 6), ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ *συστατικὸν* στοιχεῖον τοῦ δικαιώματος τοῦ πρὸς ὃν ἡ παραχώρησις. Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 6 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1379 νόμου ἐξεδόθη ὁ νόμος 2852, δυνάμει τοῦ ὁποῖου τὸ ἐπὶ τοῦ ρέοντος ὕδατος Ἁγυῖας δικαίωμα του παρεχώρησε τὸ Κράτος εἰς τὸν Δῆμον Χανίων ὡς ἀποκλειστικὸν τούτου προνόμιον.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω φαίνεται οἱ νόμοι 2852 καὶ 1379 εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὰς περὶ ρεόντων ὑδάτων ἀρχάς.

*
* *

Ἡ ἀνάγκη δημιουργίας τοῦ ἀνωτέρω *ἐμπραγμάτου δικαιώματος* κατεφάνη ἰδίᾳ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου πολέμου, ὅτε ὑπὲρ ποτε κατενοήθη ἡ μεγάλη οικονομικὴ σπουδαιότης τοῦ ρέοντος ὕδατος, τοῦ λευκοῦ λεγομένου ἀνθρακος, πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς δυνάμεως. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ Κράτος κατιδὼν τὴν σπουδαιότητα ταύτην ἐδημιούργησε ἴδιον αὐτοτελὲς ἐμπράγματον δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ὑπήγαγε εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν εἰς τὸ δημόσιον ἀνηκόντων. (Νόμισμα τοῦ Κράτους. Regalium).

Καὶ μετὰ τὸν ὑπ' ἀριθ. 1379 νόμον ἐν τούτοις τὸ ρεόν ὕδωρ, ἐφ' ὅσον δὲν χρησιμοποιεῖται πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐξακολουθεῖ νὰ ἀνήκῃ εἰς τὰ πράγματα τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ ἕκαστος ἔχει τὸ *δικαίωμα τῆς ἀπολαύσεως* τοῦ ὕδατος τούτου διὰ πᾶσαν ἄλλην χρῆσιν πλὴν

τῆς ἠλεκτρικῆς. Ἐξ ἄλλου προτοῦ ἀποφασισθῆ ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ρέοντος ὕδατος πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος δὲν ἦτο σκόπιμον, οὐδὲ συμφέρον εἰς τὸ δημόσιον, νὰ ἐμποδίζωνται οἱ ἰδιῶται νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ ρέον ὕδωρ πρὸς ἄλλας βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις ἢ πρὸς ἄρδευσιν ἀγρῶν. Διὰ τοῦτο, τὴν πρὸ τοῦ νόμου 2852 ὑφισταμένην ἐν Ἀγυιᾷ Χανίων *πραγματικὴν κατάστασιν* ἠθέλησε νὰ προσταιεύσῃ ὁ νόμος. Περιορίζων τὴν χρῆσιν τοῦ ὕδατος διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως ἠθέλησε νὰ συμβιάσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ Δημοσίου μὲ ἄλλα κοινωνικὰ ἢ ἰδιωτικὰ συμφέροντα, ἐφ' ὅσον τὰ συμφέροντα ταῦτα δὲν πρόκειται νὰ καταπνίξουν τὸ ἐμπράγατον τοῦ Δημοσίου δικαίωμα τὸ εἰς τὸν δῆμον Χανίων παραχωρούμενον. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος 2852 ὁρίζει, ὅτι, ἂν ἐκ τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Δήμου ἤθελον βλαβῆ ἀσκούμενα τυχὸν δικαιώματα τρίτου, ὁ Δῆμος ὑποχρεοῦται νὰ παράσῃ εἰς τοὺς τρίτους τούτους ἠλεκτρικὴν ἐκ τῶν ἔργων του δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἴσην πρὸς τὴν μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου χρησιμοποιουμένην ὑπ' αὐτῶν.

*
**

Σημειωτέον ἐν τούτοις, ὅτι λέγων ὁ νόμος «ἀσκούμενα δικαιώματα» δὲν ἐννοεῖ δικαιώματα ὑπὸ τὴν νομικὴν τοῦ ὄρου ἐννοίαν, ὡς *στοιχεῖον τούτέστι περιουσίας*, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τὴν ἀποδιδομένην εἰς τὸ γεγονός, ὅτι καθεὶς δικαιούται νὰ ἔχῃ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν κοινοχρήστων πραγμάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἀποτελεῖ δικαίωμα κατὰ νομικὴν ἐννοίαν (ιδὲ Κρασσᾶ Γεν. Ἀρχαί § 130). Διὰ τοῦτο ὁ νόμος 2852 ἐν ἀρθρῷ 10 ὁρίζει, ὅτι τὴν ἠλεκτρικὴν δύναμιν

μιν καὶ ἐνέργειαν, τὴν ὁποίαν ὑποχρεοῦται ὁ Δῆμος νὰ παράσχη εἰς τοὺς ἔχοντας χρῆσιν τοῦ ὕδατος μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου δὲν θὰ τὴν παρέχη δωρεάν, ἀλλὰ μὲ τιμὴν «ἴσην πρὸς τὴν τιμὴν τῆς παραγωγῆς τῆς θιγομένης ἐγκαταστάσεως».

Ἴνα ἐννοηθῶμεν καλύτερον καθορίζομεν τὸ πρᾶγμα σαφέστερον. Ὁ Δῆμος δικαιοῦται νὰ κατανέμη τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὅλοι οἱ δημόται νὰ ἔχουν ἀνάλογον ἀπόλαυσιν, ἡ δὲ τιμὴ τοῦ πωλουμένου ρεύματος εἶναι ἐνιαία δι' ὅλους τοὺς καταναλωτάς. Δὲν ἔχει δὲ ἕξ' ἄλλου καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ δώσῃ ρεῦμα εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει περίσσευμα ἀπὸ τὸν φωτισμόν. Ἐν τούτοις κατὰ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ νόμου 2852, χάριν τῶν μέχρι τῆς ἰσχύος αὐτοῦ γενομένων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων τῶν χρησιμοποιουσῶν τὸ ρέον ὕδωρ διὰ τὴν βιομηχανίαν, ὅχι μόνον ὑποχρεοῦται νὰ παράσχη εἰς αὐτοὺς ἠλεκτρικὴν δύναμιν ἴσην πρὸς ἐκείνην, ἣν εἶχον, ὅτε ἐδημοσιεύετο ὁ νόμος, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ταύτην ὀφείλει νὰ τὴν παράσχη εἰς τιμὴν ἴσην πρὸς τὴν τιμὴν τῆς παραγωγῆς τῆς θιγομένης ἐγκαταστάσεως, ὡς ὀρίζει ὁ νόμος, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν καθορισθεῖσαν ἐνιαίαν τιμὴν, ὑφ' ἣν ὑπάγονται ὅλοι οἱ ἄλλοι καταναλωταί. Τοιαύτη μόνον εἶναι ἡ προνομιούχος θέσις ἐκείνου, ὅστις εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ χρησιμοποιῇ ἐννόμως τὴν δύναμιν τοῦ ρέοντος ὕδατος πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου 2852.

Καὶ δεόν νὰ σημειωθῇ, ὅτι μετὰ τὸν νόμον 1379 τὸ ρέον ὕδωρ ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιῆται ἀπὸ ιδιώτας, διὰ πᾶσαν ἄλλην χρῆσιν, ἀλλ' ὅχι καὶ πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς δυνάμεως. Τοιαύτη χρησιμοποίησις μετὰ τὸν νό-

μον αὐτὸν δύναται νὰ γίνῃ μόνον διὰ παραχωρήσεως τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον πάλιν μόνον διὰ νόμου πρέπει νὰ κάμῃ τὴν παραχώρησιν ταύτην. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ νόμου 2852 ὁ πρὸς ὃν παραχωρεῖται ἡ ἠλεκτρικὴ δύναμις πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου χρησιμοποίησεως τοῦ ρέοντος ὕδατος ὡς κινητηρίου δυνάμεως, ὀφείλει νὰ πληρῶνῃ τὴν παραχωρουμένην ἠλεκτρικὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἐθίγη *δικαίωμά του, ὡς στοιχείου τῆς περιουσίας του*, κατὰ τὴν καθαρῶς νομικὴν τῆς λέξεως ἔννοιαν (ιδὲ Κρασσᾶ Γεν. Ἀρχαί 130).

Αἱ ἀνωτέρω ἀρχαὶ ἐφαρμόζονται ἐπὶ πάσης φύσεως ρέοντος ὕδατος εἴτε πρόκειται περὶ πηγῆς, περὶ χειμάρρου, περὶ ποταμοῦ, ἢ ρύακος. Ἄλλ' ἂν ὁ ποτιμὸς εἶναι δημόσιος, τότε προστίθεται καὶ ἕτερον στοιχεῖον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀνωτέρω γνώμης. Διότι καὶ ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ καὶ αἱ ὄχθαι αὐτοῦ ἀνήκουν εἰς τὸ Δημόσιον, τὸ αὐτὸ δὲ θὰ ἴσχυε καὶ διὰ τὸ ρέον ὕδωρ, ἂν ἦτο δεκτικὸν τῆς δεσποστείας οἰουδήποτε. Δημόσιοι δὲ εἶναι κατὰ τὸν περὶ διακρίσεως κτημάτων νόμον οἱ ποταμοὶ μετὰ τῶν ὄχθων αὐτῶν, ἐφ' ὅσον δύναται νὰ καταστῶσι πλωτοὶ διὰ πλοιαρίων, σχεδιῶν καὶ ξύλων. Τοιαύτη δὲ εἶναι καὶ ἡ διάταξις τοῦ Ἀστικοῦ Κρητικοῦ Κώδικος.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι οὔτε ὁ νόμος 1379 οὔτε ὁ νόμος 2852, εἶναι ἀντισυνταγματικοί, διότι οὐδὲν θίγουσι κεκτημένον δικαίωμα.

Καὶ ἂν ἀκόμη φερίζετο διὰ τοῦ νόμου 2582, ὅτι ὁ Δῆμος Χανίων* δύναται νὰ χρησιμοποίησῃ ἀπεριορίστως τὰ ὕδατα,

---

Συμβαίνει καὶ ἐν προκειμένῳ ὅ,τι καὶ εἰς τὰς πλατείας. "Ολοὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ περιπατοῦν ἐν αὐταῖς, ἐφ' ὅσον εἶναι παραδεδομένοι εἰς τὴν κοι-

χωρίς οὔτε νὰ παράσχη ἠλεκτρικὴν δύναμιν εἰς τοὺς μέχρῃ τοῦ νόμου τούτου χρησιμοποιοῦντας τὸ ὕδωρ ὡς κινητήριον δύναμιν καὶ χωρὶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ἄρδευσιν τῶν μέχρῃ τοῦ νόμου ἄρδευομένων ἀγρῶν, κανεὶς δὲν εἶχεν ἀγωγίμον ἀπαίτησιν, διότι οὐδενὸς τὸ νόμιμον δικαίωμα θὰ ἐθίγετο. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις τοῦ Κράτους προορισμὸς εἶναι νὰ συνδυάζῃ τὰ διάφορα συμφέροντα, ὅσάκις παραχωρεῖ διὰ νόμον τὴν δι' ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ῥέοντος ὕδατος, τὴν παραχώρησιν τὴν κάνει ὑπὸ περιορισμοὺς πρὸς προστασίαν τῆς μέχρῃ τῆς παραχωρήσεως ὑφισταμένης πραγματικῆς καταστάσεως. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ νόμος 2582 ῥυθμίζων τὴν κατάστασιν ταύτην ἐν ἄρθροισι 10 καὶ 11 ὀρίζει, ὅτι ὁ Δῆμος Χανίων ὑποχρεοῦται ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ παράσχη εἰς τοὺς μέχρῃ τοῦ νόμου τούτου ἀσκοῦντας τυχόν δικαιώματα χρήσεως τῶν ὑδάτων τὴν διὰ τοῦ ἄρθρου τούτου ὀριζομένην ἠλεκτρικὴν δύναμιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀφίση ἄθικτα τὰ μέχρῃ τοῦ νόμου ἀσκούμενα δικαιώματα ἄρδεύσεως. Καὶ ἐπειδὴ οἱ περιορισμοὶ οὔτοι, τοὺς ὁποίους θέτει τὸ κράτος εἰς τὸ πρὸς τὸν Δῆμον παραχωρούμενον δικαίωμά του, δὲν εἶναι κυρίως εἰπεῖν δικαίωμα τῶν διὰ τῶν περιορισμῶν τούτων ὠφελουμένων, ἀλλὰ παραχώρησις τοῦ Δημοσίου πρὸς αὐτούς, διὰ τοῦτο ὁ νόμος ὥρισεν, ὅτι τὰς ἀμφισβητήσεις περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἄρδεύσεως θὰ τὰς λύῃ προσωρινῶς μία ἐπιτροπὴ, τὴν ὁποῖαν ὀνομάζει Διοική-

---

νὴν χρῆσιν. Ἄλλ' ἂν ὁ Δῆμος ἀποφασίσῃ νὰ καταργήσῃ μίαν πλατεῖαν, διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ ἐν αὐτῇ, οὐδεὶς δύναται νὰ προβάλλῃ τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον εἶχε νὰ περιπατῇ, διὰ νὰ ἐναγάγῃ τὸν Δῆμον καὶ τὸν ἐξαναγκάσῃ νὰ μὴ οἰκοδομήσῃ ἐν τῇ πλατεῖᾳ. Παρόμοιον εἶναι καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ χρησιμοποιοῦντος τὸ ῥέον ὕδωρ ὡς πρᾶγμα κοινόχρηστον.

τικὸν Δικαστήριον, τὸ ὁποῖον κυρίως εἰπεῖν εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ Δημοσίου, προορισμὸν ἔχον νὰ συμβιβάζῃ διὰ συνοπτικῆς διαδικασίας τοὺς διαπληκτιζομένους ἰδιώτας καὶ Δῆμον. Ἄφοῦ τὸ Κράτος θὰ ἠδύνατο νὰ ὀρίσῃ διὰ τοῦ νόμου τῆς παραχωρήσεως, ὅτι τερματίζει τὴν πρὸ τοῦ νόμου ὑφισταμένην πραγματικὴν κατάστασιν, ἐφ' ὅσον συγκρούεται πρὸς τὸ παραχωρούμενον δικαίωμα του, πολὺ περισσότερον δικαιούται νὰ ὀρίσῃ ποῖος θὰ ρυθμίσῃ τὴν διατηρητέαν κατάστασιν ταύτην. Ἐπομένως καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ λεγομένου Διοικητικοῦ Δικαστηρίου τοῦ ἄρθρου 11 δὲν ἀντίκειται πρὸς τὸ Σύνταγμα, ἀφοῦ δὲν πρόκειται κυρίως περὶ Δικαστηρίου, ἀλλὰ περὶ μιᾶς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ λύῃ συνοπτικῶς τὰς διαφορὰς πρὸς ἀποφυγὴν διαπληκτισμῶν.

Συνάγεται ἐπομένως ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω, ὅτι οἱ νόμοι 2852 καὶ 1379 δὲν εἶνε ἀντισυνταγματικοί.

Ἐν ἐφαρμογῇ τῶν ἀνωτέρω ὡς πρὸς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τὴν ἀφορῶσαν τὰς ἀμφισβητήσεις τῶν κληρονόμων Μάνου συνάγονται τὰ ἑξῆς :

1ον. Ὁ Δῆμος ὑποχρεοῦται νὰ παράσχῃ εἰς αὐτοὺς ἡλεκτρικὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἴσην πρὸς ἐκείνην, ἣν ἐχρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Νόμου.

2ον. Οἱ κληρονόμοι Μάνου ὑποχρεοῦνται νὰ πληρώνουν τὴν παραχωρουμένην εἰς αὐτοὺς ἡλεκτρικὴν δύναμιν κατὰ τὴν τιμὴν τῆς θιγομένης ἐγκαταστάσεως.

3ον. Οἱ κληρονόμοι Μάνου οὐδὲν ἐμπράγατον δικαίωμα ἀπέκτησαν διὰ τῆς ἐπὶ μακρὸν χρόνον χρησιμοποίησεως τοῦ ῥέοντος ὕδατος.

4ον. Οἱ κληρονόμοι Μάνου δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ

ἐμποδίσουν τὴν χρῆσιν τοῦ ῥέοντος ὕδατος πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.

5ον. Οἱ κληρονόμοι Μάνου διαπράττουν κλοπὴν χρησιμοποιοῦντες τὴν ιδιότητα τοῦ ῥέοντος ὕδατος πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς δυνάμεως ἄνευ συγκαταθέσεως καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ δικαιούχου Δήμου Χανίων, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ Δημόσιον διὰ νόμου παρεχώρησε τὸ ἐμπράγατον δικαίωμα τοῦτο.

6ον. Αἱ Ἄρχαι ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύσουν τὸν δικαιοπάροχον τοῦ Δημοσίου Δῆμον Χανίων ἐν τῇ κατοχῇ τοῦ παραχωρηθέντος αὐτῷ ἐμπραγμάτου δικαιώματος, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ προστασίας τοῦ Δημοσίου ἐν τῇ κατοχῇ ἰδίου πράγματος*.

7ον. Οἱ κληρονόμοι Μάνου εἶναι ὑπεύθυνοι εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ Δήμου διὰ πᾶσαν ζημίαν, τὴν ὁποῖαν ὑπέστη οὗτος ἐκ τῶν ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα τῷ παρενέβαλον εἰς τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῶν ἔργων.

---

* Αἱ διοικητικαί, δικαστικαὶ καὶ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ ὀφείλουν νὰ ἐνεργήσουν ἀπέναντι τῶν κληρονόμων Μάνου ὡς θὰ ἐνήργουν ἐάν ἐμάνθανον, ὅτι ἰδιώτης τις ἔλαβε εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ὕλικα τοῦ Δημοσίου.

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

1η

Ὁ ἀναγινώσκων τὴν παρούσαν μελέτην θὰ ἀπορῆ, διὰ τὸν τόσον εὐρέως ἀσχολούμεθα προκειμένου νὰ ὑποδείξωμεν τὴν λύσιν ἑνὸς ἀπλουστάτου ζητήματος. Ἡ ἀπορία αὕτη εἶνε δεδικοιολογημένη. Καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι σεβόμενοι τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθυνόμεθα, εὐρέθημεν πρὸ μεγάλης ἀμηχανίας. Ἄλλ' ἀφοῦ τόσος ἐγένετο θόρυβος ἐν Χανίοις, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ παρεγνωρίσθησαν τὰ δίκαια τοῦ Δήμου καὶ τῆς κοινωνίας, αἱ δὲ ἐκεῖ ἀρχαὶ παρενέβησαν μόνον παρὰ τὸν νόμον χάριν ἰδιωτῶν καὶ κατὰ τῆς κοινωνίας, ἀναγκαζόμεθα νὰ κρούσωμεν ἀνοιχτὰς πύλας, διὰ νὰ ἐρμηνήσωμεν τοὺς σαφεῖς νόμους.

2α

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἐξετάζοντας τὸ ζήτημα τῆς συνταγματικότητος τοῦ νόμου ὑποστηρίζομεν, ὅτι τὸ ἄρθρον 10 δὲν ὁμιλεῖ περὶ νομίμων ἐμπραγμάτων δικαιομάτων, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίωματος τῆς ἀπολύσεως τῶν κοινοχρήστων ἰσχυρῶν ὑδάτων. Τοῦναντίον ἀπαντῶντες εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ Δήμου δεχόμεθα, ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρου 10 ὁ νόμος θέλει νὰ προστατεύσῃ τὰ *τυχρὸν* ὑπάρχοντα ἐμπράγματα δικαίωματα τῶν τρίτων. Ἐὰν ἤθελε γίνῃ δεκτὴ ἡ δευτέρα ἐκδοχή, τότε οἱ κληρονόμοι Μάνου μόνον, ἂν ἀπεδείκνυον, ὅτι εἶχον συστήσει *ἐμπράγματον* δικαίωμα δουλείας, θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσουν τὴν *ἀντικατάστασιν* τῆς ὑδατίνης κινητηρίου δυνάμεως τῶν δι' ἠλεκτρικῆς τοιαύτης. Ἀλλὰ τοιοῦτο δικαίωμα δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῶσιν ἐκ μόνου τοῦ λόγου, ὅτι ἐχρησιμοποίησαν τὸ παρὰ τὸ κτῆμά των ἰσχυρὸ ὕδωρ, ἔστω καὶ ἂν ἡ χρησιμοποίησις αὕτη ἐγένετο πρὸ ἀμνημονεύτου χρόνου. Διὰ νὰ ἀξιῶσιν ἐπομένως ἀπὸ τὸν Δήμον νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐν τῷ ἄρθρῳ 10 καθοριζομένην ἠλεκτρικὴν δύναμιν, πρέπει ν' ἀποδείξουν, ὅτι εἶχον ἀποκτήσει *ἐμπράγματον* δικαίωμα.

Ἐὰν τοῦναντίον ἤθελε γίνῃ δεκτὴ ἡ πρώτη ἐκδοχή, τότε ἐν πάσῃ

περιπτώσει οἱ κληρονόμοι Μάνου δικαιούνται εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ὑδατίνης κινητηρίου δυνάμεως, τὴν ὁποίαν εἶχον, ὅτε ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ὁ νόμος.

Καὶ ἐν τῇ μιᾷ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ὅμως περιπτώσει ὁ νόμος 2852 δὲν θὰ ἦτον ἀντισυνταγματικὸς ὡς διὰ τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν ὑποστηρίζεται ἐν τῇ σημειώσει τῆς 11 σελίδος.

Τὸ βέβαιον ἐν τούτοις εἶναι, ὅτι ὁ νομοθέτης δὲν εἶχε σαφῆ ἀντίληψιν ποίαν τῶν δύο ἐκδοχῶν ὑπεννόει νὰ καθορίσῃ ἐν τῷ ἄρθρ. 10. Ἐκ τῆς ἐρμηνείας δὲ ἐξαρτᾶται νὰ καθορισθῇ τοῦ νομοθέτου ἡ βούλησις. Ἄλλ' οἰαδῆποτε ἐκδοχὴ καὶ ἀν' ἡφθῆ ὑπ' ὄψιν, αἱ λύσεις εἶναι αἱ αὐταί. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι, ὅτι, ἐάν ἠθέλομεν δεχθῆ, ὅτι τὸ ἄρθρον 10 ἐννοεῖ ἐμπράγατον δικαίωμα, τότε ὁ Δῆμος Χανίων **δὲν ὑποχρεοῦται** νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν χρησιμοποιουμένην ὑπὸ τῶν κληρονόμων Μάνου ὑδατίνην δυνάμιν παρὰ μόνον, **ἀν ὑποδείξουν οὗτοι, ὅτι εἶχον συστήσῃ ἐμπράγατον δικαίωμα.**

Ἄλλ' ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δικαιούνται οἱ κληρονόμοι Μάνου νὰ παρακωλύουν τὸν Δῆμον Χανίων νὰ ἀσκήσῃ ἀπεριορίστως τὸ παραχωρηθὲν αὐτῷ ἐμπράγατον δικαίωμα. Αἱ δὲ διοικητικαὶ καὶ καταδικαστικαὶ ἀρχαὶ ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύσουν τὸν Δῆμον, διότι ἡ ἐνέργεια τῶν κληρονόμων Μάνου φέρει ὅλα τὰ σταχεῖα τοῦ αὐτοφώρου ἀδικήματος τῆς κλοπῆς, τῆς διαταραξέως ξένης ἰδιοκτησίας καὶ τῆς αὐτοδικίας.

3η

Συγκεφαλαιούντες τ' ἀνωτέρω προσθέτομεν τὰ ἑξῆς: Τὸ πρῶτον μέρος τῆς παρουσῆς μελέτης στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι τὸ ἄρθρον 10 τοῦ νόμου 2852 προστατεύει τὰ *τυχὰν* ἐπὶ τῶν ρεόντων ὑδάτων τῆς Ἁγυῖας ὑφιστάμενα ἐμπράγατα δικαίματα. Τὸ δεύτερον μέρος στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦτο προστατεύει ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν ὑφισταμένην πραγματικὴν κατάστασιν τῆς διὰ τεχνικῶν μέσων ἀπολαύσεως τῶν ρεόντων ὑδάτων. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἐρμηνεύεται ὁ νόμος ὡς ἔχει. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ὡς ἔπρεπε νὰ ἔχη. Τὸ πρῶτον μέρος περιέχει τὴν κυρίαν ὑπεράσπισιν τοῦ Δήμου. Τὸ δεύτερον τὴν ἐπιβοηθητικὴν τοῦ Δήμου ὑπεράσπισιν, ἀλλὰ καὶ τὴν

μόνην υπεράσπισιν, τὴν ὁποίαν εἰμποροῦν νὰ ἀντιτάξουν οἱ κληρονόμοι Μάνου, διὰ νὰ ἀξιώσουν ἀπὸ τὸν Δῆμον ν' ἀντιταταστήσῃ τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου χρησιμοποιουμένην ὑπ' αὐτῶν ὑδατίνην κινητήριον δύναμιν δι' ἠλεκτρικῆς τοιαύτης.

*
**

Ἀκαδημαϊκῶς ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα φρονοῦμεν, ὅτι ὁ νόμος θὰ ἔπρεπε νὰ προστατεύσῃ καὶ τὴν ἐν τοῖς ὕδασι Ἀγυῖας ὑφισταμένον πραγματικὴν κατάστασιν, τὴν μὴ στηριζομένην ἐπὶ ἐμπραγμάτου δικαιοῦματος, ὡς πράττει τοῦτο ἐν ἄρθρῳ 11. Καὶ ὁ Δῆμος Χανίων θὰ ἠδύνατο νὰ δεχθῆ συμβιβαστικῶς τὴν ἀποψιν ταύτην, χωρὶς νὰ παραιτηθῆ ἐν τούτοις τῶν ἀποζημιώσεων τοῦ δι' ὅσος ζημίας ὑπέστη μέχρι σήμερον λόγῳ τῶν παρανόμων ἐνεργειῶν τῶν κληρονόμων Μάνου. Ἄλλ' ἐὰν ἤθελεν ἐπιδιωχθῆ ἡ λύσις τοῦ ζητήματος διὰ δικαστικῆς ὁδοῦ—ὅτε ὁ Δῆμος θὰ ἦτο ἐναγόμενος—ἡ υπεράσπισις τοῦ Δήμου πρέπει νὰ βασισθῆ ἐπὶ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου, ὅτε τὸ Δικαστήριον θὰ ἦτον ὑποχρεωμένον νὰ δώσῃ τὴν ἐκ τοῦ γράμματος τούτου συναγομένην ὀρθὴν λύσιν.

*
**

Καὶ ἡ ὀρθὴ λύσις θὰ εὑρεθῆ διὰ τῆς αὐστηρᾶς ἐρμηνείας τοῦ ἄρθρ. 10. Καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο θέλει νὰ προστατεύσῃ **δικαιώματα ἐμπράγματα**, οἷα εἶνε αἱ δουλείαι. Καὶ διὰ τοῦτο κάνει τὴν ἐπιφύλαξιν τοῦ μὲ τὴν λέξιν «*τυχόν*». Καὶ ὀρίζει, ὅτι ἂν ὑπάρχουν *τυχόν* τοιαῦτα δικαιώματα, τότε μόνον θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ ἀντικατάστασις των, ὡς ὀρίζει τοῦτο. Τοῦναντίον ἐν ἄρθρῳ 11 γίνεται λόγος περὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀπολαύσεως τῶν ρεόντων ὑδάτων ἐκ μέρους τῶν κυρίων τῶν διὰ τῶν ρεόντων ὑδάτων ἀρδευομένων ἀγρῶν. Ἐὰν καὶ ἐν ἄρθρῳ 10 ἐγίνετο λόγος περὶ τοῦ ιδιορρύθμου δικαιώματος τῆς ἀπολαύσεως, δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ τεθῆ ἴδιον ἄρθρον. Θὰ ἔπρεπε καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ ἄρθρου 10 νὰ τεθῆ ὡς ἴδια περίπτωσις ἐν τῷ ἄρθρῳ 11. Ἐν πάσῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι ἐπὶ τῶν ρεόντων ὑδάτων δὲν νοοῦνται ἐμπράγματα δικαιώματα οἰαδήποτε. Καὶ τοιαῦτα ἐπομένως δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰ χρησιμοποιούμενα ὕδατα τῆς Ἀγυῖας, ἀφοῦ ἄλλως τε τὰ ῥέοντα ταῦτα ὕδατα δὲν προέρχονται ἀπὸ πηγὴν υπερκειμένου ἀγροῦ, τοῦ ὁποίου ὁ κύριος νὰ εἶχε συστήσει δικαίωμα δουλείας ὑπὲρ τῶν κληρονόμων Μάνου.

550

$$\begin{array}{r}
 950 \\
 20 \\
 \hline
 19004 \\
 10 \\
 \hline
 1 \\
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 3 \\
 633 \\
 950 \\
 \hline
 1583 \\
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1901611 \\
 4165936 \\
 \hline
 1590581 \\
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1901611 \\
 4165936 \\
 \hline
 18090581 \\
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 921408620 \\
 802297480 \\
 \hline
 119111140 \\
 150 \\
 \hline
 190 \\
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 850107 \\
 921408620 \\
 802297480 \\
 \hline
 836338120 \\
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 802297480 \\
 736338100 \\
 \hline
 =65959360 \\
 \end{array}$$
